

Beschermd Wonen met een pgb onder verantwoordelijkheid van gemeenten

*Een factsheet voor cliënten, cliëntvertegenwoordigers en familievertegenwoordigers
1 februari 2016*

Sinds 1 januari 2015 valt Beschermd Wonen (voorheen GGZ-C met zorgzwaartepakket) voor mensen met een psychische kwetsbaarheid onder verantwoordelijkheid van 43 Centrumgemeenten. Zij maken, samen met hun regiogemeenten, beleid voor de komende jaren. Deze factsheet geeft aan wat gemeenten met dit beleid kunnen regelen, welke vrijheden er zijn en ook welke wettelijke randvoorwaarden. Waar kun jij op letten als cliënt of familie vertegenwoordiger als je wilt zorgen dat het pgb voor Beschermd Wonen in jouw gemeente goed geregeld wordt? En wanneer moet je in actie komen? Er is enige haast bij geboden omdat in veel Centrumgemeenten op dit moment gewerkt wordt aan nieuw beleid.

Over wie gaat het?

Beschermd Wonen is voor jou bedoeld als je een psychische kwetsbaarheid hebt en jezelf op dit moment niet zelfstandig in de maatschappij kunt handhaven. Dit kan bv. zijn doordat je te maken hebt met psychoses, verslavingen, ADHD of autisme, niet-aangeboren hersenletsel, enz.

Er zijn in Nederland een kleine 40 duizend mensen die gebruik maken van Beschermd Wonen.

Hoeveel van deze mensen gebruik maken van een pgb weten we niet precies, naar verwachting zijn dat er tussen de 7,5 en 10 duizend.

En over wie gaat het niet?

- Ben je onder intensieve behandeling en woon je daarbij in een instelling waar deze behandeling gegeven wordt, dan val je niet onder de noemer Beschermd Wonen. Je valt dan binnen de GGZ-B groep; jouw behandeling en begeleiding wordt betaald vanuit de nieuwe Wet Langdurige Zorg. Gemeenten zijn niet verantwoordelijk voor jouw zorg. Jouw indicatie wordt landelijk centraal verzorgd door het CIZ, het Centrum Indicatiestelling Zorg.
- Heb je een (Licht) Verstandelijke Beperking, ook dan valt jouw zorg niet onder de verantwoordelijkheid van de gemeente. Ook jij krijgt een indicatie van het CIZ en valt onder de Wet Langdurige Zorg, ook als je een Beschermende Leefomgeving nodig hebt.
- Natuurlijk kan het ook zijn dat je een combinatie hebt van psychische problemen en een verstandelijke beperking, bv. als je autisme hebt en een verstandelijke beperking. Met zo'n combinatie heb je recht op een plek in de Wet Langdurige Zorg en hoef je geen aanspraak te maken op zorg vanuit de gemeente.

Beschermd Wonen onder verantwoordelijkheid van gemeenten

Sinds 1 januari 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor Beschermd Wonen voor mensen met een psychische kwetsbaarheid. Dit staat in de WMO2015. De Centrumgemeenten maken beleidsplannen over dit onderwerp, samen met de bij hen horende kleinere regiogemeenten. Gemeenten hebben

beleidsvrijheid. Afhankelijk van de lokale voorkeuren kunnen keuzes gemaakt worden; natuurlijk moet wel alles passen binnen de kaders van de WMO2015.

De Indicatie Beschermd Wonen

Tot 1 januari 2015 werd jouw indicatie verzorgd door het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ). Daar werd aan de hand van landelijk geldende regels bepaald of je aanspraak kon maken op Beschermd Wonen. In de nieuwe situatie vindt jouw indicatie plaats bij de Centrumgemeenten. Ook als je in een regiogemeente gebruik wil maken van Beschermd Wonen, wordt je toch geïndiceerd bij de betreffende Centrumgemeente. Hoe en wanneer de doorverwijzingen plaatsvinden moeten de gemeenten onderling regelen.

Het Onderzoek en het Persoonlijk Plan

Als je Beschermd Wonen nodig lijkt te hebben, zal de Centrumgemeente een onderzoek doen, vooral bekend van het keukentafelgesprek. Het is voor jou verstandig om voorafgaand aan dit gesprek zelf goed na te denken over de door jou gewenste toekomst: wat zijn reële wensen en wat is daarvoor nodig? Wat kan ik al zelf of met hulp uit mijn directe omgeving? Wie wil ik inschakelen voor verdere hulp? Al dit soort vragen horen thuis in een Persoonlijk Plan. Per Saldo geeft cursussen over het opstellen van een Persoonlijk Plan. Indien op tijd ingeleverd is de gemeente verplicht jouw Persoonlijk Plan te betrekken in het onderzoek.

De Onafhankelijk Cliënt Ondersteuner

Bij het onderzoek heb je bovendien recht op een onafhankelijk cliënt ondersteuner. Dit is iemand die op de hoogte is van mogelijkheden en jou hierover onafhankelijk informeert. Deze persoon kan ook aanwezig zijn bij het keukentafelgesprek. Gemeenten zijn verplicht een onafhankelijk cliënt ondersteuner beschikbaar te stellen. Dit is dus niet iemand van de gemeente zelf.

Hoe gaat een gemeente beslissen?

Voor de feitelijke indicatie mag de gemeente zelf criteria opstellen. Er zijn instrumenten beschikbaar die de gemeente kunnen helpen om te bepalen of jij Beschermd Wonen nodig hebt (bv. de Wegwijzer naar ondersteuning Wmo voor mensen met psychische problemen/aandoeningen, met daarin de checklist Beschermd Wonen). Voordat een gemeente tot een indicatie overgaat, zal ze ook checken of de door jou gevraagde zorg niet onder 'gebruikelijke zorg' valt. Gebruikelijke zorg is zorg die je gewoon van huisgenoten mag verwachten. Wat een gemeente precies onder gebruikelijke zorg schaaft, valt onder de beleidsvrijheid. Veel gemeenten houden een lijst aan die gebruikt wordt door het CIZ maar dit is niet verplicht. Ook zal een gemeente kijken naar wat mensen in jouw omgeving op vrijwillige basis willen bijdragen aan jouw zorgvraag. Dit heet mantelzorg. Mantelzorg is dus altijd vrijwillig en onbetaald.

Individuele Voorzieningen en Maatwerkvoorzieningen

De indicering van de gemeente verwijst jou vervolgens naar Algemene Voorzieningen (dit zijn voorzieningen die voor iedereen toegankelijk zijn zoals een boodschappenservice, een maatjesproject, de bibliotheek) en/of naar Maatwerkvoorzieningen (bv. individuele begeleiding of Beschermd Wonen). Voor Maatwerkvoorzieningen is altijd een indicatie nodig.

Wanneer een pgb?

Voor de Maatwerkvoorzieningen kun je gebruik maken van de door de gemeente ingekochte zorg of hulp. Dit heet Zorg in Natura. Voordeel is dat jij zelf weinig te maken krijgt met de administratie rond inkoop en betaling van deze zorg. Indien gewenst, kan je ook gebruik maken van een persoonsgebonden budget (pgb). Dit houdt in dat het budget voor jouw zorg door jou zelf beheerd wordt. Zo ontstaat meer keuzevrijheid om je zorg zo te organiseren dat het precies past bij jouw wensen. Op deze manier word je gelijk ook werkgever omdat je immers zelf hulpverleners inhuurt. De gemeente moet vooraf te toetsen of jij hiertoe in staat bent. Je mag er ook voor kiezen om iemand aan te wijzen die de taken horend bij een pgb op zich neemt. In dat geval moet de gemeente toetsen of jouw vertegenwoordiger in staat is de taken horend bij een pgb op zich te nemen. Gemeenten zijn verplicht iedereen te informeren over de mogelijkheid van het verkrijgen van een pgb. Dus iedereen die geïndiceerd wordt voor een Maatwerkvoorziening moet te horen krijgen over de keuze tussen Zorg in Natura en pgb. Als je in staat bent de taken behorende bij het pgb uit te voeren, ben je vrij om te kiezen tussen ZIN en pgb. Ook als een gemeente vindt dat het reeds geschikte zorg ingekocht heeft, kan deze gemeente jou niet verplichten om daarvan gebruik te maken. Als je liever een pgb wil en bovendien in staat bent hier goed mee om te gaan (of je hebt iemand die dit voor jou doet), dan heb je recht op een pgb.

Waarom een pgb voor Beschermd Wonen?

De meeste mensen met een indicatie voor Beschermd Wonen, gaan wonen in een RIBW (Regionale Instelling voor Beschermd Wonen). Hier is goede zorg voor handen.

Het kan zo zijn dat jij liever gebruik maakt van een pgb. Hiervoor kun je o.a. de volgende argumenten hebben:

- je wil graag ergens wonen waar geen RIBW bestaat
- je wil graag thuis blijven wonen omdat je daar bv. de beste kansen op herstel hebt
- je wil graag wonen bij een kleine instelling die niet gecontracteerd is door de gemeente
- je wil graag geholpen blijven worden door mensen uit jouw directe omgeving die je vertrouwt. Je wil deze mensen graag betalen uit je pgb zodat deze situatie financieel haalbaar blijft.
- je wil graag wonen met mensen die je zelf kiest in een wooninitiatief.
- je wil graag zelf kiezen wie je hulpverleners zijn
- je wil graag wonen in een wooninitiatief dat is opgezet vanuit een bepaald geloof of vanuit een bepaalde cultuur
- je bent snel overprikkeld waardoor het voor jou van enorm belang is om zelf een geschikte, prikkelarme woning te kiezen
- je kiest voor eigen regie als goede manier om (volledig) te herstellen
- je wil tijdelijk op kamers in de stad waar je gaat studeren en wil bij andere studenten wonen die Begeleid Wonen hebben
- je wil ook voor de iets langere termijn een garantie hebben dat je zelf mag beslissen over je wonen en je zorg

De grootte van een pgb

Bij een Maatwerkvoorziening geeft een gemeente aan voor hoeveel uren een voorziening wordt afgegeven en wie de betreffende hulp of zorg gaat leveren. Gemeenten bepalen ook tarieven voor

verschillende soorten zorg of hulp. En indien een gemeente dat wil, kunnen ze ook verschillende tarieven maken afhankelijk van de professionaliteit van jouw hulpverleners. Ook kunnen gemeenten ervoor kiezen andere tarieven te hanteren als je familieleden of bekenden in huurt. Dit valt onder de beleidsvrijheid. Er zijn echter ook wettelijke randvoorwaarden: jij als hulpvrager moet in staat zijn om met het geboden tarief voldoende en kwalitatief goede zorg in te kopen.

De beleidsvrijheid zorgt er voor dat er in verschillende gemeenten verschillende manieren ontstaan waarop de hoogte van een pgb voor Beschermd Wonen bepaald wordt. Zo zijn er gemeenten die de hoogte van het budget afleiden van het bedrag dat ze betalen aan Zorg in Natura, er zijn gemeenten die werken met tarieven, er zijn gemeenten die offertes van de door jou gekozen aanbieder aanvragen, er zijn gemeenten die de exploitatiegegevens opvragen van de door jou gekozen aanbieder om op basis daarvan een budget te bepalen. Wellicht duiken er in de nabije toekomst nog meer methoden op waarmee gemeenten de hoogte van een persoonsgebonden budget bepalen. Er kan veel, zolang maar voldaan wordt aan het wettelijke criterium: jij moet voldoende kwalitatief goede zorg kunnen inkopen.

Knelpunten, oftewel waar kun je op letten bij jouw gemeente als je anderen wil helpen?

Nu we al ruim een jaar op weg zijn binnen de nieuwe wetgeving, tekenen zich een aantal knelpunten af. Het is van belang dat cliënten, cliëntvertegenwoordigers en familievertegenwoordigers hier voldoende aandacht voor hebben. Het gaat om:

- de bepaling van de hoogte van de pgb's voor Beschermd Wonen: is dit voldoende om de benodigde zorg in te kopen?
- Welke criteria gebruikt een gemeente om te bepalen wat gebruikelijke zorg is? Een veel voorkomend misverstand is bv. dat ouders nog verantwoordelijk gehouden worden voor hun volwassen en uitwonende kinderen met psychische problemen. Ouders mogen uiteraard hun kinderen helpen, maar kunnen hiertoe niet verplicht worden omdat dit niet valt onder gebruikelijke zorg.
- de landelijke toegankelijkheid. Tot 1 januari 2015 kwam een indicatie voor Beschermd Wonen vanuit een landelijke organisatie en was deze ook landelijk geldig. In de nieuwe situatie komt een indicatie van een Centrumgemeente. Als iemand zou willen verhuizen naar een andere gemeente, is een nieuwe indicatie nodig. Het is nog niet helemaal duidelijk hoe gemeenten zullen omgaan met mensen die willen verhuizen. De VNG heeft een handreiking Landelijke Toegankelijkheid laten maken maar deze is nog niet omgezet in een convenant tussen de betrokken partijen. Zorginhoudelijke argumenten (waar heeft iemand het meest ondersteunende netwerk? waar is plaats in een RIBW?) zullen daarbij een belangrijke rol spelen. Voor mensen die gebruik maken van een pgb is uiteraard keuzevrijheid een belangrijk goed en de afhankelijkheid van beschikbare plekken in een RIBW is er niet. Het is van belang dat gemeenten de keuzevrijheid van mensen die Beschermd Wonen met een pgb voldoende groot houden. Als er signalen zijn dat Centrumgemeenten regiobinding willen toepassen (hetgeen op dit punt onwettig is) is het belangrijk dit ook landelijk aan te kaarten bij LPGGZ en Per Saldo.
- Er is regelmatig iets in de publiciteit over slechte kwaliteit van zorg die door pgb-houders is ingekocht. Bij Beschermd Wonen is het inderdaad zo dat een budgethouder niet snel zal wisselen van zorgaanbieder als hij/zij niet tevreden is over de zorg. Dit houdt immers in veel gevallen ook een verhuizing in. Gemeenten ervaren veel onduidelijkheid over hun mogelijkheden als de kwaliteit van ingekochte zorg door budgethouders onder de maat

blijkt. Deze onduidelijkheid en angst voor slechte publiciteit kan gemeenten kopschuw maken voor Beschermd Wonen met een pgb. Per Saldo werkt aan informatie voor gemeenten over mogelijkheden die ze hebben om toch te kunnen sturen, zonder de eigen regie van budgethouders te zeer in te perken.

- Regelmatig horen we dat mensen vinden dat psychische problemen en een persoonsgebonden budget niet samen gaan omdat mensen met psychische problemen hun leven nou eenmaal 'niet op de rit hebben'. Dit blijkt een hardnekkig misverstand. Iemand met psychische problemen is niet per definitie onbekwaam voor het beheren van een pgb. Bovendien kan iemand hulp inschakelen.
- Het is voor gemeenten vanuit 'boekhoudkundig perspectief' handiger om te werken met Zorg in Natura. Daarmee is inkoop en afname eenduidig in beheer bij de gemeente en kan de gemeente zelf de gewenste afspraken maken. Veel gemeenten informeren mensen dan ook te weinig over de mogelijkheid van het pgb. Vaak wijzen gemeenten niet actief op de mogelijkheden voor onafhankelijke cliëntondersteuning of is er onvoldoende cliëntondersteuning met kennis van de doelgroep beschikbaar/ingekocht. Ook komt het vaak voor dat gemeenten er vanuit gaan dat Zorg in Natura voorliggend is op een pgb. Ook zijn er gemeenten die aan het gebruik van een pgb zeer strikte voorwaarden stellen (bv. het mag slechts intramuraal gebruikt worden) of die de tarieven zodanig laag maken dat de vrijheid van de budgethouder zodanig beperkt wordt dat er van eigen regie geen sprake meer is.
- Beschermd Wonen met een pgb kan slechts als mensen zelf een geschikte woning vinden. Indien mensen een gezamenlijk wooninitiatief willen starten, vraagt dat ook om een geschikt gebouw en om een woonvergunning. De beschikbaarheid van hiervoor geschikte woningen blijkt een knelpunt. Bewoners hebben regelmatig door hun problematiek weinig inkomen waardoor ze aangewezen zijn op goedkope woningen en daarmee op woningen die doorgaans relatief weinig rust, comfort en (sociale) veiligheid bieden. Ook zijn de meeste woningen geschikt voor bewoning door individuen of gezinnen. Woningen voor groepen mensen zoals bij een wooninitiatief zijn nauwelijks beschikbaar. Gemeenten maar ook woningbouwcorporaties hebben een rol in het beschikbaar krijgen van geschikte woningen ook voor groepen mensen die een gezamenlijk wooninitiatief willen starten. Zeker ook in het kader van 'Langer thuis wonen' en regionale beleidsplannen BW.

Checklist: wat kun je doen?

Het inrichten van het nieuwe stelsel is een hele klus. We willen er graag voor zorgen dat Beschermd Wonen met een pgb een passende mogelijkheid blijft voor mensen die hier gebruik van willen maken. Daarvoor is goed beleid nodig bij alle Centrumgemeenten van Nederland. Gelukkig zijn er veel mensen van cliënt- en familie-organisaties en wmo-raden die de beleidsontwikkelingen bij hun gemeente volgen. Wat kun je doen?

1. in de meeste gemeenten wordt nu de nota 'Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang' geschreven. Zorg dat je aan tafel zit met een cliëntenraad, familierraad of de wmo-raad. Elke gemeente is verplicht cliënten te betrekken bij de beleidsvorming. Zit je niet aan tafel, neem dan contact op met de verantwoordelijke ambtenaar en zeg dat je mee wil denken over het te vormen beleid.
2. Als de nota over Beschermd Wonen is vastgesteld door het college van Burgemeester en Wethouders, komt de nota vervolgens in de gemeenteraad. Zorg dat je jouw kritiekpunten

onder de aandacht brengt van gemeenteraadsleden. Zo kun je er voor zorgen dat het pgb op een goede manier beschikbaar blijft voor mensen met een psychische kwetsbaarheid

3. Heb je hulp nodig? Neem gerust contact op met Greetje Senhorst (greetje.senhorst@wijzijnmind.nl; 06-2363765)

Informatiebijeenkomst

Er is ook een mogelijkheid om voor een groep van geïnteresseerden een informatiebijeenkomst te organiseren over Beschermd Wonen met een pgb. Vraag hier naar bij bovengenoemde mensen.

De verdere toekomst

Het is op dit moment nog niet zeker of alle mensen met een psychische kwetsbaarheid die zijn aangewezen op Beschermd Wonen ook onder verantwoordelijkheid van de gemeenten blijven. Er wordt gewerkt aan een nieuw toegangskader voor de Wet Langdurende Zorg waarbij er ook toegang kan komen voor mensen met een psychische kwetsbaarheid die langdurig zullen zijn aangewezen op Beschermd Wonen. Deze verandering zal volgens planning met ingang van 2017 gelden.